

Byrsted Mølle 1884 til ca. 1938

Ved Britta E. Nielsen, Støvring, juli 2018

På databasen for lokalhistorie kaldet Arkiv.dk ligger der en del fotos og et par tegninger af Byrsted Mølle, som for længst er nedtaget og borte. I denne artikel vil jeg forsøge at fortælle historien om møllen, manden der bestiller møllen, manden der bygger møllen og møllens samt mølleejernes historie, til den blev fjernet.

Der er denne række af mølleejere:

- Christoffer Pedersen Tandrup ejer af matr.nr. 12 a i Byrsted frasælger 12b til beboelseshus, butik og grund til vindmølle. (det senere 12 t ?)
- Marcus Hermansen 1884 - 1886 matr.nr.12 b
- Jens Martinus Pedersen 1886 - 1891 mageskifter 12 b med et andet hus matr. Nr. 23 med Peder Pedersen i 1888
- Johannes Nielsen 1891- 1894 Gårdejer i Brasted
- Peder Pedersen 1894 -1897 Gårdmandssøn fra Byrsted. Deler grunden i 23 a og 23 b
- Niels Nørgaard Mortensen 1896 - 1921 bor på matr.nr. 12 d, overtager bl.a. 23 b

Mølleejeren og møllebyggeren

Manden, der får møllen bygget, hedder Marcus Hermansen (1857 - 1934). Han er gårdmandssøn og vokset op på Kirkevadgaard i Store Arden sogn. Som ung uddanner han sig på forskellige møller. I 1879, da han er ansat ved Gudumlunds fabriksmølle, gifter han sig med sypige Marie Christine Christensen Monberg, der er datter af en murmester i Storvorde.

Efter en tid på Rold Mølle kommer parret i 1882 til Kalstrup Vandmølle ved Byrsted. Hermansen forpagter møllen, men begynder ret hurtigt at forberede en flytning af familien til Byrsted. Det virker som om Marcus har vurderet, at der var forretningsmuligheder og behov for en mølle i Byrsted By.

Møllebyggeren hedder Niels Olsen og han bor ved Strømmen i Randers, hvor han har sit værksted med fin forbindelse til jernbanen. Han er en ældre herre, som på det tidspunkt har bygget over 80 vindmøller, foruden andre konstruktioner. Desuden leverer han reservedele og ekstraudstyr til mange eksisterende vindmøller gennem årene.

Han er født i 1822 i Møballe i Katstrup sogn, Voer Herred, Skanderborg Amt. 1847 gennemfører han eksamen som møllebygger på Polyteknisk Lærestanstalt i København og han får i 1851 borgerskab som møllebygger i Randers. Hans arkiv findes på Landsarkivet i Viborg LAV Pr 1623, Niels Olsens privatarkiv, diverse papirer. Arkivet omfatter en stor samling af tegninger bl.a. af de møller han har bygget. Desværre er der ingen tegninger med navnet Byrsted på. Der findes en fin tegning af Gugmølle fra 1882 Det er en hollandsk vindmølle som Byrsted, blot lidt større, og nævnte tegning kan give indtrykket af, hvorledes Niels Olsen arbejder og hvor fine tegninger han laver af de konstruktioner, han producerer. Den korte leveringstid på Byrsted Mølle 1884 tyder på, at Olsen har et effektivt værksted. Alligevel går han konkurs fire år senere. I hans omhyggeligt førte protokoller kan man se, hvordan antallet af bestillinger af nybygninger og reparationer næsten går i stå. Det er ikke helt klart hvorfor, men måske er der en lille økonomisk krise eller

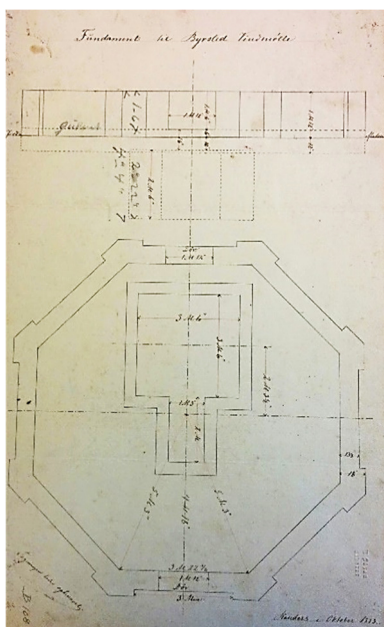

måske er der efterhånden for mange møllebyggere i forhold til markedets størrelse. Niels Olsen dør i 1889 af alkoholisme ifølge kirkebogen.

Bestillingen og bygningen af møllen

Marcus Hermansen køber i oktober 1883 en parcel for 200 kr. og lejer en anden parcel for 40 kr. om året af gårdejer i Byrsted Christoffer Pedersen Tandrup på matrikel nr. 12. Sammenholder man med historiske kort over Byrsted fra perioden, er placeringen af den førstnævnte grund beskrevet i følgende uddrag:

”Jeg Christoffer Pedersen erklærer herved at have solgt ligesom jeg hermed sælger til Markus Hermansen et stykke jord af den mig ifølge tinglæst adkomst tilhørende ejendom i Byrsted, der under Matr. nr. 12 er skyldsæt for hartkorn 4 td, 2 skp, 3fdk, 2 ½ alb, gl. skat 35 øre 2sk., hvilket jordstykke der har form af en trekant og er beliggende i det nordvestligste hjørne af ejendommen, mod vest i udstrækning af 60 alen grænser imod vejen, der fører fra Byrsted til Brasted, imod syd i en strækning af 84 alen til vejen fra Byrsted til Hornum og mod nord en strækning af 72 alen mod min øvrige ejendom”. Det passer med verdenshjørnerne på matr.nr. 12b.

Formodentlig har Marcus allerede forinden bygget et beboelseshus, for i august måned 1883 åbner parret Hermansen en butik med kolonialvarer i Byrsted. De opkøber også smør og æg til videresalg i butikken. Først året efter i juni måned 1884 får Marcus skøde på sin grund med matrikel 12 b, efter at udstykningen er godkendt i København.

På det tidspunkt har han for længst taget næste skridt. Den 28. oktober 1883 har han på Støvring Kro indgået en aftale (kombineret byggekontrakt, gælds- og pantebrev) om bygning af en mølle, der skal placeres på den lejede parcel under matrikel nr. 12 i Byrsted. (Det er vistnok den parcel, der ligger ved vejen til Brasted og måske senere får matr. nr. 12 t.) Kontrakten findes i sin helhed vedhæftet denne artikel. Aftalen er formuleret ud fra en skabelon opfundet af møllebyggeren selv. Den sikrer, at parterne kommer omkring alle vigtige punkter i en sådan aftale, fx også, hvad der skal ske, hvis parterne bliver uenige undervejs i projektet. Møllen

skal bygges i Randers, fragtes med tog til Støvring og derfra på hestevogn til Byrsted.

Det fremgår af kontrakten, at Marcus Hermansen selv skal bygge fundament og sokkel til møllen. I Niels Olsens arkiv findes en tegning med målangivelser af, hvorledes sokkel og fundamentet skal se ud. Han skal også sørge for solid kost til arbejderne mens samling og rejsning af møllen står på.

Den relativt lille hollandske vindmølle i Byrsted står helt færdig midt i januar 1884 ifølge en tegning på Arkiv.dk. Støvring nr. B187. Der står to mænd foran bygningen - formodentlig den stolte mølleeejer og møllebyggeren. Tegningen stammer fra en amerikansk efterkommer til Hermansen-parret, der er på besøg i Danmark i 1996.

Møllen i funktion 1884 - 1886. Møllen sælges foråret 1886 på grund af udvandring

Møllen koster i alt 5000 kr og med anskaffelse af grunde til hus og mølle, samt bygning af hus med forretningslokale skal Hermansen skaffe et betydeligt beløb. Han låner af

reakreditinstitut, af familie og hos flere private långivere, nemlig forretningsdrivende fra Nibe. Herman Marcussen går staks i gang med at avertere fx i Aalborg Stiftstidende 2. 5. 1884:

På Byrsted Mølle kan altid faaes grovt Rugmel, do Sigtemel og Bygsigtemel, samt Gryn, Flormel, Rug- og Byggrutning samt prima Malt mod contant til billigste Dagspris. M. Hermansen.

Alting tyder på at, Marcus Hermansen kommer godt i gang og at han er en dygtig møller, der forstår at skabe et overskud. Det fremgår bl.a. af, at han betaler møllebyggeren resten af byggesummen før tid, nemlig i august 1885. Alligevel går der kun godt et år fra møllen står færdig til at han udbyder den til salg. Det sker i Aalborg Stiftstidende den 4. 4. 1885:

En Ny Mølle med 25 Alens Vinger, med god Beboelse, er til Salg paa Grund af Udvandring. Kan ogsaa købes særskilt, da Huset egner sig for en Handlende eller Haandværker. M. Hermansen, Byrsted Mølle pr. Nibe.

Det lykkes at få møllen og beboelseshuset solgt til en Jens Martinus Pedersen i et skøde dateret 26. 4. 1886. Salgsprisen er 6350 Kr. Da pantegælden er 5500 får familien Hermansen altså 850 kr med sig. Det er ikke meget i betragtning af at huset er forsikret for 2300 kr., og møllen har kostet 5000 kr., men Hermansen har kunnet presses ned i pris, fordi familien skal afsted til USA.

Jens Martinus Pedersen (1855 - 1935) ejer møllen 1886 - 1891

Den nye mølle ejer optræder i folketællingen for Byrsted for 1890.

Jens Martinus Pedersen, 33 år, mølle ejer. Født i Ajstrup (nordenfjords) 1855-1935

Elsine Pedersen, født Thomsen, 31 år, husmor. Født i Hvorup (nordenfjords) 1858-1893

Thomas Peter Pedersen. Deres barn.

Mølle ejeren kan drive møllen selv, for i folketællingen for Hvorup Sogn i 1880 benævnes han møllersvend. I slutningen af året 1888 mageskifter Jens Martinus Pedersen huset, men ikke møllen med Peder Pedersen, gårdmandssøn fra Byrsted, der overtager matr.nr. 12 b mens Jens Martinus Pedersen får huset på matr.nr. 23. Et par år senere i januar 1890 averterer Jens Martinus Pedersen møllen til salg, men først i et skøde af 19. juni 1891 sælger han møllen og huset matr.nr. 23 videre til en Johannes Nielsen. Jens Martinus Pedersen og hans kone flytter nordenfjords igen til en landejendom på Svennum Mark i Jerslev sogn. Han dør i Hvorup sogn i 1935.

Johannes Nielsen (1834-1909) ejer af møllen 1891-1894

I folketællingen af 1880 og 1890 for Veggerby findes følgende oplysninger under overskriften Bradsted, udflytter, en gård:

- Johannes Nielsen, 45 år, husfader, gårdejer, født i Haverslev Sogn.
- Inger Marie Nielsen, født Hansen, 42 år, husmoder. Født i Aasted, Veggerby Sogn

Han køber møllen og huset på matr.nr. 23 i Byrsted i 1891. Der er intet der tyder på, at han selv er møller, så sandsynligvis har han ansat næste mølleeejer Peder Pedersen til at passe møllen. I folketællingen 1901 bor Johannes Nielsen og konen i Bradsted, matr.nr. 9, hvor de lever af formue og privat underhold. Da han dør i 1909, står der i kirkebogen, at han var invalid.

Peder Pedersen. (1863 - ?) ejer møllen 1894 - 1896

Peter Pedersen er født i 1863 som gårdmandssøn i Byrsted. Hans far hedder Peder Larsen og hans mor hedder Ane Kirstine Christensen. Allerede som 20-årig bliver han gift med Marie Kristensen, 23 år, datter af gårdejer Kristian Kristoffersen af Sjøstrup, Aars Sogn. Han anføres ved brylluppet som indsidder. I årene frem til 1897 får parret otte børn sammen og Marie Kristensen dør før 1903.

De bor først i Byrsted Sogn, hvor han 1885 køber matr.nr 23. Faderen er kurator, for sønnen er ikke gammel nok til at købe fast ejendom selv. 1886 bliver Peder indkaldt som soldat i Aalborg, og familien bor der frem til 1892. Derefter vender han hjem med familien til Byrsted og slår sig ned i nr. 23. Han sælger halvdelen af grunden fra, så møllen følger med matr.nr 23 b. Han driver sikkert først møllen for Johannes Nielsen, men i 1894 køber han den. Allerede i 1897 sælger han den videre via sin tidligere husbond i Byrsted gårdejer Morten Andersens søn, Niels Nørgaard Mortensen, der har skabt et bageri i Byrsted. Måske passer Peder Pedersen møllen nogle år endnu og lærer den kommende ejer at håndtere den.

På et tidspunkt dør hans kone, og han rykker nordenfjords og gifter sig igen i 1903. Da han bliver 80 år bor han ved Bouet i Hvorup sogn og i en omtale i Aalborg Amtstidende 1943 findes følgende oplysninger:

Han har sidst boet i Lille Loftbro, Hvorup Sogn og præsenteres som forhenværende boelsmand og møller. Han fortæller, at han i tidernes morgen kom i møllerlære i Gammel Vraa Mølle. Senere købte han Byrsted Mølle, som han drev i 9 år. Derefter købte han Lille Loftbro ved Bouet og han passede samtidig mølleriet på Engholm og Hvoruptorp i 35 år. Han kan snart fejre 40-års bryllupsdag med sin anden hustru.

Niels Nørgaard Mortensen (1872-1963) ejer møllen fra 1896

Niels Nørgaard Mortensens far og stedmor, Morten Andersen og Kirsten Pedersen.

Den følgende ejer er som nævnt søn af gårdejer Morten Andersen (1847-1939) og hans anden hustru Kirsten Pedersen (1854-1913) Ved folketællingen for Byrsted i 1880 bor Morten Andersens familie på samme gård som Kristoffer Petersen Tandrup og hans familie, nemlig matr.nr. 12. Morten Andersen har en karl, der hedder Peder Pedersen, sikkert den senere mølleeejer.

I 1890 bor familien Andersen på en gård for sig i Byrsted med to sønner Karl og Anders Mortensen. I løbet af 1890'erne bliver parret åbenbart trætte af landbruget eller måske af familien eller Byrsted, for i perioden fra 1896 begynder Morten Andersen at afhænde alle ejendomme i byen og det ender med at han får myndighedernes tilladelse til at afholde en auktion ved Byrsted Mølle i november 1898 på grund af ejendomssalg og flytning. Det viser en annonce i Aalborg Amtstidende af 2. november 1898. Der er både dyr og landbrugsredskaber til salg: Flere vogne, to grisesøer, en pold, en kvie, en høvlebænk, en rensemaskine m.m.

Ifølge folketællingen for 1901 flytter familien derefter til Aalborg, hvor de fire medlemmer slår sig ned i Sct. Mortensgade (nær Sauers Plads). Han står opført som brændehandler og ud for den ældste af sønnerne står der "arbejdsmand kul".

Niels Nørgaard Mortensen overtager møllen i 1896

Efter at Peder Pedersen har ejet møllen i små tre år overlader han som nævnt i et skøde fra 12. 6. 1897 endelig mølle og hus for en pris af 5500 kr. til Niels Nørgaard Mortensen af Byrsted. For en gangs skyld er der en lidt længere beskrivelse af hvad der følger med møllen.

”Og er under Handelen indbefattet den paa det lejede Jordstykke opførte hollandske Vindmølle, med staaende og løbende Redskaber, derunder en Decimalvægt med Lodder, en Staalstang, en Toldkap, 3 Biljern, et Stenlad med to Haandspader og 3 Løbe, alt saaledes som det allerede er taget i Besiddelse af Køberen.”

I folketællingen af 1890 tjener Niels Nørgaard på en gård i Byrsted. 1901 er han blevet gift og hans familie bor på parcel med matr.nr. 12 d ved krydset i Byrsted. Han står som bager og møller. I perioden 1896-1898 overtager han flere matrikler i Byrsted, nemlig foruden den parcel, der hører sammen med møllen 23 b, også 14 b, 16, c og nr. 12. Alle disse handler skyldes formentlig, at Morten Andersen og Kirsten Pedersen er i færd med at forlade byen.

Møllerparret passer både en landejendom og møllen. Niels Nørgaard er vist ikke selv uddannet møller, men kan jo have lært erhvervet af Peder Pedersen, inden denne rykker nordenfjords. Om parret Nørgaard beholder bagerforretningen, er jeg ikke klar over. Af en annonce i Aalborg Amtstidende fra 31. oktober 1908 fremgår det, at syv møller (deriblandt Byrsted Mølle) i fremtiden kun maler for Told, ikke for private. Betyder det, at han kun maler store mængder korn til eksport? Hvorfor? Køber folk mel i brugsen? Er der kommet private vindmøller på de store gårde?

Møllerfamilien Nørgaard

Der eksisterer et foto af møllerfamilien Nørgaard på arkiv.dk, B7791, hvor en del af familien sidder i stuen. Bedømt ud fra børnenes alder må fotoet være taget ca. 1920. Parret får i alt fem børn, men to af døtrene dør ret unge, nemlig Karen Nørgaard (gift Pedersen) i 1924 og Anna Nørgaard (gift Jensen) i 1934. Anna bliver først gift nogle få måneder, før hun dør. Johanne Nørgård bliver gift med snedker Haase og Mary Nørgaard bliver gift med Sigurd Pedersen; begge fra Øster Hornum. Kirsten bliver gift og flytter til Sjælland.

Ifølge folketællingerne har Nørgaard stadig møllen i 1921, men ved tællingen i 1930 står han bare omtalt som husmand. Har han solgt møllen, eller er den blevet for gammel og derfor fjernet? I 1938 sælger han bl.a. matr.nr. 23 b til en Laurits Nielsen Knudsen, hvorefter matrikelnummeret udgår. Samtidig, efter at det oprindelige 50-årige lejemål på mølleparcellen er udløbet, køber Niels Nørgaard den og får den matrikuleret med nummeret 12 t. Måske sætter han samtidig det nye hus til sig og hustruen på grunden, der omtales i et interview i Amtstidende i forbindelse med parrets fejring af krondiamantbryllup i 1961.

Indholdet i det tilbageskuende interview kan man se i Aalborg Amtstidende 9. 11. 1961, hvor det forestående krondiamantbryllup for rentier Niels Nørgaard Mortensen og hustru, Ane Kathrine Nørgaard, født Kristensen af Rebstrup Mølle, annonceres. De bor i 1961 på Bethania Hvilehjem i Vester Hornum. Her fortæller parret, at de først byggede et hus i Byrsted (matr.nr. 12 d ?), hvorfra de drev bageri. Siden købte de et landbrug og drev samtidig møllen, som de arvede efter Niels Nørgaards far. Efter at have solgt møllen og ejendommen mange år senere, byggede de en villa på møllens grund, hvor de tilbragte mange lykkelige år. Det oplyses, at Niels Nørgaard Mortensen har haft flere tillidshverv i Veggerby, og at han desuden gennem mange år var egnens visesmed. Endelig oplyses, at parret har to døtre, der begge er gift og bor i Øster Hornum. Desuden har de en søn på Sjælland.

Endnu i 1937 annoncerer Niels Nørgaard i Amtstidende med at han tager rundt og biller kværne billigt. De tillidshverv, der omtales, gælder bl.a. hans engagement i oprettelsen og driften af forsamlingshuset i Byrsted. Han er også aktiv i forbindelse med Veggerbys Alders- og Invalidereforening samt i Veggerbys Bibliotek og biblioteksforening, hvor han er revisor. Parret ligger heller ikke på den lade side efter at de er gået på pension, for både i 1939 og 1940 opnår de præmier for mindre haver i Landboforeningens konkurrencer.

Familien Nørgård fejrer runde fødselsdage og andre mærkedage med åbne invitationer i Amtstidende, som velstående mennesker gjorde dengang. Familien er selvskreven, men tidligere naboer og venner, der ønsker at fejre dagen med parret skal så melde sig i den lokale brugs af hensyn til madlavningen. Gilderne holdes i Byrsted Forsamlingshus. Bagefter takker han for gaver og deltagelse i avisen med et lille vers, der er små eksempler på hans visekunst. Efter fejringen af parrets sølvbryllup i november 1921 er der i Aalborg Amtstidende for 22. november følgende takkeannonce:

Tak for venlig Opmærksomhed i Anledning af vort Sølvbryllup.
Tak til jer, som gjorde Hygge for os denne Højtidsdag.
Det maa regnes med til Lykke at eje sligt et Nabolag.
Tak for al det væld af Gaver, som fra Slægt og venner flød.
Dagens Minder deri haver vi bevaret, det betød.

Ane Kathrine og Niels Nørgaard. Byrsted Mølle. Nibe.

Efter hans 80-årsdag januar 1952 hedder det således i Aalborg Amtstidende 24. januar 1952:

Tak til familie og venner.
Min bedste tak så hjertelig jeg bringer
For gavmild sind ved 80-aarsdagens vej.
En milepæl - ved vejen - nu den svinger,
mod haabets land, der livet fattes ej.

Sammenfatning.

Møllens og møllefamiliernes historie afspejler den økonomiske fremgang på landet med fremkomsten af små butikker og andre virksomheder som møllen i 1880'erne. Denne historie viser også den voksende mobilitet i befolkningen med de store bevægelser som udvandring til USA og urbanisering.

To Byrstedfamilier bliver især involveret i mølleprojektet. Den ene er repræsenteret ved gård-ejer Christoffer Pedersen Tandrup, ejeren af matr.nr. 12 i Byrsted, der lægger jord til, idet han udstykker dele af sin ejendom til formålet. Den anden families overhoved er gårdejer Morten Andersen, som synes at have tæt kontakt med bysbarnet Peder Pedersen, der driver møllen i

1890'erne og som desuden er far til den mand, som kommer til at eje og drive møllen længst tid, nemlig Niels Nørgaard Mortensen, der overtager møllen i 1897.

Byrsted Mølle bliver bygget i 1884, og den ligger oprindeligt lidt på afstand af gårde og huse i byen. Det er en uddannet møller, Marcus Hermansen, der først åbner en købmandshandel og siden tager initiativet og bestiller møllen hos møllebygger Niels Olsen af Strømmen i Randers. Møllen fungerer tilsyneladende udmærket og møller Hermansen tjener penge til afbetaling på den store gæld han har sat sig i. Allerede i 1886 sælger han dog møllen og huset på parcel 12 b, fordi hans familie blevet overtalt af en mormonmissionær til at rejse til Utah i USA.

Den næste ejer kommer fra den anden side af Limfjorden og Jens Martinus Pedersen er også selv møller. Han vil muligvis tjene penge til at købe en landejendom, for efter 5 års forløb sælger han møllen og drager nordenfjords. Møllen går til en gårdmand fra Bradsted, Johannes Nielsen, der ikke selv er møller. Han henter formodentlig en lokal møllersvend hjem til at drive møllen. Johannes Nielsen bliver hurtigt træt af mølleriet og sælger 1894 til den mølleruddannede Peder Pedersen, der er født og opvokset i Byrsted, men har boet flere år i Aalborg efter udstået værnepligt i byen.

Endelig i 1897 overgår møllen til den lokale bager, gårdmandssøn fra Byrsted Niels Nørgaard Mortensen. Niels Nørgaard Mortensen driver møllen til den bliver nedlagt og fjernet. Indtil videre ved jeg kun, at det sker før 1938.

Det er tydeligt, at møllen bygges på et tidspunkt, hvor landbrugssamfundet er under forandring. Der er uro med mange jordhandler og oprettelse af forretninger som kolonialhandel og bageri og der er opbrud i form af udvandring til USA og indvandring til den lokale storby – Aalborg. Mølleinitiativet skyldes en udefrakommende, men møllen har rod i lokalsamfundet fra begyndelsen, idet nogle gårdmænd indgår i projektet. Sker det i konkurrence med Kalstrup vandmølle, som ligger tæt på Byrsted? Alle møllerne har vist et mindre landbrug ved siden af. På den måde udnyttes dage med vindstille til familiens samlede underhold. Efter århundredeskiftet anskaffer større gårde selv vindmøller til at drive en kværn med. I 1920'erne og 1930'erne kommer elektriciteten og elektromotorer anskaffes til at drive kværnene både på gårdene og på mange små vindmøller. Måske får Byrsted mølle også indlagt elektricitet, men det har jeg ikke fundet bekræftelse af.

Byggekontrakten i uddrag og finansieringen af møllebyggeriet

(Kilde: Skøde- og panteprotokoller fra Hornum-Fleskum herred for 1883-84. Nr. 23. Opslag 37-40.)

Contract og Pantebrev fra Markus Hermansen af Byrsted til Møllebygger Olsen af Strømmen for 5000 kr. Stempel 9 kr.30 ører

Byggekontrakt, Gjælds- og Pantebrev.

Underskrevne Møllebygger N. Olsen af Strømmen ved Randers forpligter mig til snarest muligt, men uden nogen bestemt Frist at levere Hr. Markus Hermansen af Byrsted en solid for-tømret hollandsk Vindmølle med 24 Alen Vindfang og saaledes , at Møllen anbringes på en solid 1,5 Alen høj Sokkel. Konstruktionen bliver med 3 Bjælkelag og 2 Kværne. I øvrigt er Vilkaarne vedtaget saaledes:

- 1) Af det udvendige har jeg at levere Skroget og Hatten, Skroget beklædt med Brædder og tækket med Fyrrespaaner, Hatten ligeledes beklædt med Brædder og tækket med Egespaaner. Desuden Vingerne, Krøjeværket og Møllesejlene, alt forsvarligt og af gode Materialer. Af det indvendige har jeg at levere

alt det Gangtøj som udfordres til at drive 2 Kværne, saasom 2 Røler, 1 Kamhjul, 1 Stjernhjul, 3 mindre Hjul eller Dom ?, Alt af Træ; det tilføjede Jerntøj bestaaende af Lang ? Gafler og Tapper tillige. 1 Vandsten 57 Tommer i Diameter, 2 ? sinske Sten 48 Tommer i Diameter, 1 Sigte, en Grynsorterer , en Vejer samt en Sækkevinde. Møllen bliver at tilданne i Randers og jeg paatager mig at levere samme ved Støvring Station.

- 2) Uden Udgift for mig har Hermansen paa egen Bekostning at lade følgende Præstationer udføre: - at levere en 1 ½ Alen høj, 1 ½ Sten tyk Mur med Hjørnepiller. At udgrave og opmure et tilstrækkeligt stort Rum i Møllen til Skalstammen samt have dette saaledes færdigt at det efter mit Skjøn er fuldkommen tørt, forinden Møllen opstilles; at besørge Gravning og Jordarbejde som efter mit Skjøn er nødvendigt til Møllens Opstilling, at levere til mit Mandskab i det Antal som jeg anser nødvendigt paa Byggepladsen for at opføre og fuldføre Møllen, ordentligt Logi og god solid Kost og at udføre al Transport Møllen vedrørende fra Støvring Station til Stedet, hvor Møllen skal opstilles.
- 3) Vederlaget for Møllen med Tilbehør saaledes som samme efter Ovenstaaende paahviler Bygmesteren er accorderet til Kr. 5000 skriver Fem Tusinde Kroner, hvoraf Kr.2000 skal betales skadesløst og ubetinget i 11.December Termin d.a. og for hvilket Beløb Gaardejer Markussen af Store Arden med skriftlig Bevis af den 20. Oktober d.a. har indgaaet Selvskyldnerkaution. Resten 3000 kr, som fra overtagelsesdagen at regne skal forrentes med 6 % p.a., betales skadesløst, med 1250 Kr i 11. Juni Termin 1884 og derefter 250 Kr i hver paafølgende 11. December og 11. Juni Termin indtil hele beløbet paa denne Maade er betalt. Renten berigtiges terminsvis samtidig med Kapitalafdragene. Saafremt Kapital eller Renter nogensinde skulde udeblive over Forfaldstid, da skal hele Resten være at anse som forfalden.
- 4) Medunderskrevne Markus Hermansen erkjender herved at have indgaaet paa ovenstaaende Vilkaar som jeg for mit Vedkommende forbinder mig til at efterkomme og opfylde. Til Sikkerhed for skadesløs Opfyldelse af alle mig efter nærværende Dokument paahvilende Forpligtelser, giver jeg hermed Møllebyggeren N. Olsen første prioritets panteret i det mig ifølge Købekontrakt med Gaardejer Kristoffer Pedersen af Byrsted dateret 8. Oktober d.a. tilhørende Jordstykke af Matr. nr. 12 i Byrsted, saaledes som samme nærmere er betegnet og beskrevet i Kontrakten tilligemed de derpaa af mig opførte Bygninger f. T. brandforsikrede for Kr. 2300 med ? mur- og nagelfast Tilbehør derunder Kakkelovne, Komfurer og indmurede Kjelder samt Bygningernes ? Forbedring , Forandring og Forøgelse, den mig ifølge ovennævnte Kontrakt tilkommende Lejeret for 50 Aar fra 1. November d.a. at regne til et Stykke Jord henhørende under Matr.nr. 12 i Byrsted med ret til eventuelt derpaa at erholde Skjøde, saaledes som nærmere betegnet og beskrevet i Kontrakten, tilligemed med den paa dette Jordstykke af mig opførende hollandske Vindmølle med mur- og nagelfast Tilbehør samt staaende og løbende Redskaber og inventarium uden Undtagelse, Ejendommens Avl og Afgrøde fra Mark og i Hus, Besætning og Avlsredskaber og Inventarium, Gjødningen, Bygningernes, Møllens og det øvrige Pantsattes Brandforsikringssummer samt alt af Pantet i øvrigt gaaende Interesser saasom Leje- og Forpagtningsafgifter.

- 5) Når Afdraget 2000 kr. i 11. December Termin d.a. er betalt og naar Afdraget 1250 Kr i 11. Juni termin 1884 er betalt, da skal jeg være berettiget til forud for Hr. Olsens Resttilgodehavende at optage et Prioritetslån til ikke over 5 % rente af 1250 Kr, dog saaledes at min Ret skal være betinget af at jeg til den Tid har erhvervet tinglæst Skjøde paa den mig ved Kjøbekontrakten solgte Parcel og at nærværende Pantsætning i øvrigt ikke er præjudiceret. I Søgsmålstilfælde er jeg underkastet den ved den 28. Januar 1828 hjemlede (?) Retsforfølgning.
- 6) Støvring Kro, den 28. Oktober 1883. N. Olsen. M. Hermansen. Til Vitterlighed om Underskrifternes Ægthed og Dateringens Rigtighed. L. Jensen. P. Pedersen. Nærværende Dokument bedes tinglæst i dets Egenskab af Pantebrev fra Markus Hermansen af Byrsted. Randers den 1. November 1883. For kontrahenterne C. Becker. Læst i Retten paa Hornum Herredsting 3. November 1883 og indført i bemeldte Jurisdiktions Skjøde- og Panteprotokol. M. Buus.

Kildemateriale:

Kirkebøger for Storvorde, Store Arden, Veggerby, Hvorup m.fl. 2) Folketællinger for Veggerby, Aalborg Købstad, Hvorup, m.fl. 3) Skøde- og panteprotokoller for Hornum-Fleskum herreder. 4) Landsarkivet i Viborg, LAV Pr 1623 Niels Olsens privatarkiv, diverse papirer. 5) <http://www.gugsoendertranders.dk/udgivelser/2005.pdf> 6) Arkiv.dk. Byrsted mølle. 7) Aalborg Stiftstidendes Arkiv. 8) Aviser, især Aalborg Amtstidende på Mediasstream.dk. 9) Artikel af Britta E. Nielsen, Støvring, juli 2018. ”Møllerfamilies udvandring til USA fra Byrsted 1886.”.